

Ευάγριος ο Ποντικός: Σύντομη Βιογραφία και Εισαγωγικά Σχόλια (από τη Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

EVAGRIUS\$20PONTICUS

ΣΥΝΤΟΜΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο σοφός και λόγιος Ευάγριος είχε ακμάσει γύρω στο έτος 380. Χειροτονήθηκε αναγνώστης από το Μέγα Βασίλειο, και από τον αδελφό του Μεγάλου Βασιλείου, τον Γρηγόριο Νύσσης, χειροτονήθηκε διάκονος. Διδάχτηκε τα ιερά γράμματα από τον Γρηγόριο τον Θεολόγο, του οποίου έγινε αρχιδιάκονος, όταν ήταν Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, σύμφωνα με την πληροφορία του Νικηφόρου Καλλιόστου (βιβλίο ια΄, κεφαλ. μβ΄). Κατόπιν αφού εγκατέλειψε τον κόσμο, ασπάστηκε τον μοναχικό βίο. Προικισμένος με οξύτητα νου και με δεινότητα διατυπώσεως, μας άφησε πολλά και διάφορα συγγράμματα. Από αυτά, ο παρών λόγος προς τους ησυχάζοντες και τα κεφάλαιά του σχετικά με τη διάκριση των παθών και λογισμών, επειδή προβάλλουν πολλά και ωφέλιμα διδάγματα, κρίθηκαν άξια και κατάλληλα να συμπεριληφθούν στη Φιλοκαλία.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (Θεόκλητου Διονυσιάτη)

Ύστερα από μια ρομαντική περιπέτεια και κατά σύσταση της αγίας Μελάνης της Ρωμαίας, ο Ευάγριος από τον Πόντο, γι' αυτό και Ποντικός καλούμενος, αναχώρησε για την έρημο της Αιγύπτου και υποτάχθηκε στον Άγιο Μακάριο τον Αιγύπτιο. Πρόκειται για τον αρχιδιάκονο που χειροτόνησε ο άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης και υπηρέτησε τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο όταν πατριάρχευσε για λίγο διάστημα στην Κωνσταντινούπολη και από τον οποίο στοιχειώθηκε στα θεολογικά γράμματα. Άνδρας με εξαιρετική ευφυΐα, που ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης τον αναγνωρίζει ως «λεπτόν εις το νοήσαι και δεινόν εις το φράσαι».

Έγινε περιβόητος σε όλη την Ανατολή και θεωρείται ότι άσκησε αποφασιστική επίδραση στην διαμόρφωση της ασκητικής παραδόσεως και ίσως συγκαταλεγόταν μεταξύ των οσίων της Ερήμου, αν τα ωριγενιστικά του φρονήματα δεν τον καθιστούσαν αμφίβολο, που γι' αυτόν τον λόγο τον καταδίκασε η Ε΄ Οικουμενική Σύνοδος.

Το γεγονός ότι πολλαπλά έργα του βρίσκονται μέσα στην πνευματική παράδοση,

δίνει το μέτρο της αξίας του. γι' αυτό και οι ανθολόγοι της Φιλοκαλίας έχουν συμπεριλάβει την «Μοναχική Υποτύπωση», «Κεφάλαια περί διακρίσεως παθών και λογισμών», όπως και πέντε κεφάλαια από τα Νηπτικά του, που το περιεχόμενο, η δομή τους, οι οξείες πνευματικές παρατηρήσεις του και οι λεπτές διακρίσεις του επάνω στα ψεκτά πάθη, τους λογισμούς και τις αρετές, τον έχουν καταστήσει διάσημο στην Ανατολή και Δύση.

Όπως όλοι οι ασκητικοί και νηπτικοί Πατέρες, έτσι και ο Ευάγριος, αναχωρώντας από τις προϋποθέσεις της ευαγγελικής διδασκαλίας και μέσα στα πλαίσια της μέχρι τότε πνευματικής παραδόσεως, στρέφεται συνεχώς γύρω από τα προβλήματα των λογισμών, των παθών της ψυχής και των αρετών. Η διδασκαλία του απευθύνεται κυρίως προς τους ησυχαστές και κατ' επέκταση προς όλους τους μοναχούς και υποδεικνύει τρόπους ασκήσεως, αποκαλύπτει τις μεθοδείες των δαιμόνων, αναλύει την φύση των ψυχικών παθών και προτείνει τα μέσα αντιμετώπισής τους.

Ο λόγος του σαφής, βαθύς, κοφτερός, διεισδυτικός, με αισθητή την ενέργεια του αγίου Πνεύματος, τον έχει αναδείξει σε κορυφαίο δάσκαλο της ασκητικής και ησυχαστικής παραδόσεως, μέχρι του σημείου, ώστε ο διάσημος σύγχρονός μας Ρώσος θεολόγος, μακαρίτης ήδη, Γεώργιος Φλορόφσκυ να τον θεωρεί ως υπόδειγμα εμπειρίας και σκέψεως του αγίου Μαξίμου του Ομολογητή. Όλη η μέχρι σήμερα ησυχαστική παράδοση παρουσιάζει μια θαυμαστή ενότητα, φυσικά με τις παραλλαγές της, μέσα στην οποία είναι ενσωματωμένη η διδασκαλία του Ευάγριου. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα ακραία σημεία της δεν γίνονται δεκτά από τον άγιο Ιωάννη της Κλίμακος, όμως στην Κλίμακά του μπορεί κανείς να διακρίνει Ευαγγελικές θέσεις και εκφράσεις, έστω κι αν τον αποκαλεί «θεήλατο», ίσως περισσότερο για τα καταδικασθέντα ωριγενικά του φρονήματα.

Εδώ θα πρέπει να λεχθεί ότι τα αποδιδόμενα στον Άγιο Νείλο τον Ασκητή «153 Κεφάλαια Περί Προσευχής», ανήκουν, υπό την πίεση ιστορικών και φιλολογικών στοιχείων, στον Ευάγριο τον Ποντικό, τα οποία παρουσιάζουν πλήρη σχεδόν εναρμόνιση με τη ρωμαλέα και κάπως ελληνική σκέψη του. Άλλωστε ο ίδιος παραπέμπει στα 153 κεφάλαια με τη φράση: «Τις δε και η αιτία του τα νοήματα των αισθητών πραγμάτων χρονίζοντα, διαφθείρειν την γνώσιν, εν τοις περί Προσευχής Κεφαλαίοις ελέχθη». Άλλα κεφάλαια περί προσευχής δεν έγραψε πλην των 153.

Σαν ασκητής με πλούσιες ησυχαστικές και πνευματικές εμπειρίες, ο Ευάγριος μπορεί να θεωρηθεί ως αυτός που ανέπτυξε περισσότερο τη δαιμονολογία των Ερήμων και αποκάλυψε τις πιο καταπληκτικές και απίθανες μεθοδείες των πονηρών πνευμάτων, για την περιγραφή των οποίων, όπως γράφει ο ίδιος,

αισχύνεται.

Όπως ήδη σημειώσαμε, ο Ευάγριος έχει ασκήσει σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της μεταγενέστερης ησυχαστικής γραμματείας που αναφέρεται στα θεμελιώδη πάθη, ώστε συγγράμματα μεταγενέστερων ασκητικών πατέρων να θεωρούνται μεταγραφή από τα έργα του, κατά την κρίση συγχρόνων καλών θεολόγων.

Τα περιληφθέντα στη Φιλοκαλία ανθολογήματα από τα έργα του, μπορεί να θεωρηθούν ως τα πιο αντιπροσωπευτικά των βαθυτάτων πνευματικών εμπειριών του, της ευρύτατης σκέψεώς του και των θαυμαστών και καθαρών συλλήψεών του, που θα ήταν αρκετά αυτά να τον κατατάξουν μεταξύ των Πατέρων της Ερήμου, αν, όπως ήδη σημειώσαμε, δεν παγιδευόταν από τα γοητεύοντα την ελληνική σκέψη του ωριγενικά φρονήματα.

Πηγές της διδασκαλίας του Ευαγρίου αποτελούν οι Γραφές. Οι αναφορές στο τετραεγγελο, στους Αποστόλους, στο Ψαλτήρι και τους Προφήτες είναι πυκνότερες, για να θεμελιώσει τις πνευματικές και ασκητικές εμπειρίες του, που ανακεφαλαιώνονται στις θεμελιώδεις ασκητικές πράξεις νηστείας, αγρυπνίας, προσευχής, στην καθαρότητα της ψυχής από ακάθαρτους λογισμούς και στη μελέτη των αγίων Γραφών. Και «τότε, λέει, θα ανατείλει στην καρδιά σου απάθεια και θα δεις στην προσευχή σου νου αστεροειδή».

Πηγή: stonagona.blogspot.gr